

Yangi-O'zbekistonning – Yangi-Bahori

Mushtariy Asqarova,

O'zbekiston davlat xoreografiya akademiyasi

“San’atshunoslik” ta’lim yo’nalishi I kurs talabasi.

Annotatsiya:

Ushbu maqolada afsonaviy “Bahor” ansamblining tashkil topishi, ansambl repertuaridan joy olgan milliy raqslar, ijodiy safarlar hamda 2020-yilning 4-fevral kuni “Milliy raqs san’atini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to’g’risida” Prezident qarorining mazmun-mohiyati va bugungi kundagi ijrosi haqida so’z boradi.

Kalit so’zlar: ansambl, Bahor, raqqosa, baletmeyestr, qaror, ijro, mahorat, musiqa, rahbar.

O’sib kelayotgan yosh avlod ongu shuuriga ezgulik va nafosat, estetik-ma’naviy kamolotga muhabbat tuyg’ularini singdirishda o’zbek milliy raqs san’atining o’rni hamda ahamiyati beqiyos. Ko’p asrlik boy va betakror madaniyatimizning ajralmas qismi bo’lgan milliy raqs san’atining xalqimiz ma’naviyati, badiiy-estetik qarashlarini yuksaltirish, yosh avlodni milliy qadriyat va an’analarimizga hurmat, Vatanga muhabbat va sadoqat ruhida tarbiyalash borasidagi o’rni va ahamiyati tobora ortib bormoqda. Bu esa ushbu san’atni bugungi kunda jamiyatimiz hayotining barcha sohalarida ro’y berayotgan tub o’zgarishlarga mos holda rivojlantirish, milliy raqsning turli yo’nalish va namunalarini, mamlakatimizning turli mintaqalarida shakllangan mumtoz raqs maktablarini qayta tiklash va kelajak avlodlarga bezavol yetkazish hamda bu boradagi ta’lim-tarbiya, targ’ibot ishlarini kuchaytirishni taqozo etmoqda.

Milliy raqslarda xalqimizning eng munavvar qadriyatlari, insoniy fazilatlari, milliy an’analari ifodalanadi. XX asrning II yarmida ijod qilgan, o’zidan katta iz va meros qoldirgan ustoz Mukarrama Turg’unboyeva nomidagi “Bahor” xalq raqs ansambli 1957-yil tashkil etilgan. Ansamblning asoschisi va birinchi badiiy rahbari Mukarrama Turg’unboyeva (1979-yilgacha), shuningdek B.Aliyev, Q.Dadayev ham tashkilotchilardan. Keyingi badiiy rahbarlari: Qunduz Mirkarimova (1979 – 1988), Ravshanoy Sharipova (1988 — 1990), Ma’mura Ergasheva (1990-yildan). Musiqa rahbari Baxtiyor Aliyev (1965-yildan). 1964-yildan O’zbekistonda xizmat ko’rsatgan ansambl maqomini oldi. 1979-yildan M.Turg’unboyeva nomini olgan. “Bahor” ansambli ijrochilarining asosini Toshkent xoreografiya bilim yurtini tamomlagan qizlar va Toshkent davlat konservatoriyasi hamda O’zbekiston musiqa maktablarini tugatgan jo’rnavor sozanda va xonandalar tashkil etgan.

Z.Rahmatullayeva, D.Kerimova, N.Atamanova, T.Yunusova, A.To'laganova, D.Abdullayeva, N.Bashirova, E.Rasulxo'jayeva, K.Rahmatullayeva, N.Alimboyeva kabi raqqosalar, B.Aliyev, R.Hamdami, E.Karimov, Q.Dadayev, R.Akbarbekov, O'.Rizayev, S.To'xtasinov, B.Xoliqov, K.Nosirov, K.Komilov singari sozandalar hamda O.Matyoqubov, B.Yo'ldoshev va boshqa xonandalar ansamblning dastlabki ijodkorlaridir. Ansambl repertuarida 200 dan ortiq yakka va ommaviy raqslar bo'lgan. "Bahor" ansambli o'zbek xalqining ko'p asrlar mobaynida to'plangan an'anaviy raqs madaniyati bilan jahon zamonaviy raqslari yutuqlarini mujassamlantirgan. U tarixiyetnografik va zamonaviy xalq raqslari asosida yangi mazmun kasb etuvchi sahna raqslari ijod etdi. "Zang", "Davra", "Katta o'yin", "Tanavor", "Lazgi", "Munojot kabi o'zbek mumtoz raqslari shular jumlasidandir.

Ansambl repertuarini yanada boyishi, jahonga tanilishida 1960-yillarning oxiri va 1970-yillarda ansamblga kelib qo'shilgan M.Ergasheva, G.Foziljonova, O'.Muhamedova, G.Jo'rayeva, F.Nizomitdinova, D.Ziyoxonova, R.Nizomova, R.Sharipova, V.Romanova, G.Hamroyeva, M.Haydarova, D.Yunusovalarning xizmatlari kattadir. "Bahor" ansambli 1996-yildan "O'zbekraqs" birlashmasida faoliyat ko'rsatadi. Ansamblida 60 kishi qatnashadi (2000). Toshkentda Mustaqillik maydonida o'z kontsert zaliga ega bo'lgan. Yetakchi artistlari: Rushana Sultonova, Gulnora Nizomova, Roza Adamboyeva, Yelena To'xtayeva, Olima Yokubova (raqqosalar), N.To'raxo'jayev, I.Hamdami, K.Mirzayev, M.Foziljonov (sozandalar), Erkin Ro'zimatov (xonanda). Ansambl Liviya, Marokash, Jazoir, Tunis, Hindiston, Singapur, Malayziya, Pokiston, Afg'oniston, Janubiy Koreya, Yaponiya kabi mamlakatlarda gastrolida bo'lgan. Moskvada bo'lib o'tgan jahon yoshlari va talabalari 6-festivali, Leypsigda o'tkazilgan xalq raqslari 8-festivali (1971) laureati.

2020-yilning 4-fevral kuni "Milliy raqs san'atini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" Prezident qarori qabul qilindi. Qarorga muvofiq, Madaniyat vazirligi huzurida davlat muassasasi shaklida "Mukarrama Turg'unboyeva nomidagi "Bahor" davlat raqs ansambli" faoliyati tashkil etildi va uning asosiy vazifalari belgilandi. Davlat raqs ansamblining asosiy vazifalari etib quyidagilar belgilandi: O'zbekistonda raqs san'atini yanada rivojlantirish, bu borada shakllangan ijodiy maktablarga xos an'analarni, mohir baletmeysterlar, balet artistlari merosini tiklash; milliy raqs san'atining mumtoz va zamonaviy ijro namunalari "oltin fondi"ni yaratish; xalqimiz, xususan, yosh avlodni milliy raqs san'ati haqidagi nazariy va amaliy bilimlar bilan keng tanishtirish orqali ularning qalbi va ongida milliy o'zlikni anglash, ajdodlar merosiga hurmat tuyg'usini, yuksak badiiy-estetik did va tafakkurni kamol toptirish; raqs va xoreografiya san'ati sohasida kadrlar tayyorlash, qayta tayyorlash va malakasini oshirishni tashkil etishda ishtirok etish, iste'dodli yosh baletmeysterlarning samarali faoliyat

ko 'rsatishi uchun sharoitlar yaratish; milliy raqs va xoreografiya san'ati sohasida olib borilayotgan ilmiy izlanishlarning natijalari asosida zamonaviy raqs kompozitsiyalarini sahnalashtirish; milliy raqs san'atini mamlakatimizda va xorijiy davlatlarda keng targ'ib qilish maqsadida Davlat raqs ansamblining milliy hamda jahon xalqlari raqslaridan iborat dasturlari asosidagi gastrol-konsert faoliyatini yo'lga qo'yish. Shuningdek, Qarorga ko'ra davlat raqs ansambli konsert-tomosh faoliyatini tegishli litsenziya olmasdan, shuningdek, O'zbekistonda konsert-tomosh tadbirlarini bir martalik ruxsatnoma olmasdan amalga oshirish huquqiga ega.

Davlat raqs ansamblining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash va ijodkorlari ijtimoiy sharoitini yaxshilash maqsadida doimiy homiylik yordami ko'rsatishni nazarda tutuvchi "Do'stlar klubi" tashkil etildi. "Bahor" ansambli o'z dasturini O'zbekistonning turli hududlariga xos yangi-yangi raqsar bilan ham boyitmoqda. Farg'ona, Namangan, Andijon, Buxoro, Toshkent, Samarqand, Xorazm raqsarlari qatorida O'zbekistonda istiqomat qiluvchi barcha xalqlar va qoraqalpoq xalqining raqsarlari ansambl dasturidan o'rin olgan. "Bahor vals", "Diddor", "Farg'ona ruboiysi", "Gulnoz", "Namangan olmasi", "Andijon polkasi", "Piyola" singari Farg'onacha uslubda yaratilgan raqsar, shuningdek "Samarqand beshqarsagi", "Buxoro davrasi", "Xorazm lazgisi", "Qirq qiz", "Nilufar", "Oq oltin", "Dugonalar", "Sho'xi pari", "Nozanin", "Guldasta" kabi raqsar tomoshabinlarga manzur. Mehnat shavqi aks etgan "Pilla", "Paxta bayrami" raqs syuitalari va "Gulsara", "Namangancha", "Rohat", "Pomir raqsi" qizlarning eng sevgan raqsaridir. "Yeti Sayyora", "Samarqand bahori", "Qudaandalar", "Cho'pon", "Qo'g'irchoq" kabi syujetli raqsar ansambl repertuarining xilma-xilligini oshirdi. Jamoa repertuaridan Hind, Pokiston, Birma, Yapon, Koreys, Arab, Turk, Afg'on, Kuba, Venger, Vetnam, Chex kabi jahon xalqlarining raqsarlari munosib o'rin olgan. Ansamblning ko'pgina raqsarlari qo'shiq bilan ijro etiladi. Qo'shiqlarni xonandalar (Ahmadjon Shukurov, Xayrulla Lutfullayev va boshqalar) dantashqari qizlarning o'zlari ham sozandalar bilan aytadilar. "Intizor", "Uloq", "O'zbekim" kabi qizlar lapari mashhur. Keyingi yillarda "Bahor" ansamblining "Besh go'zal", "To'yona", "O'zbekiston qizlari", "Navro'z", "Mukarramaxonim o'ynasa", "Bahor nashidasi", "Erkalab", "O'zbekiston istiqloli", "Majnuntol" kabi ommaviy va kompozitsiyali raqsarlari shuhrat qozondi. Ansambl raqsarini sahnaga qo'yganlar: Mukarrama Turg'unboyeva, Galiya Izmaylova, G'affor Vallomatxoda, Isoxor Oqilov, Qunduz Mirkarimova, Amina Dilboziy, Ma'mura Ergasheva va boshqalar.

Xulosa o'rnida 2020-yilda "Bahor" ansamblini tiklash va xoreografiya oliy maktabi negizida davlat OTM shaklida O'zbekiston davlat xoreografiya akademiyasi tashkil etish to'g'risidagi muhim hujjatga imzo chekkan edilar. Bugungi kunda hujjatlarda belgilangan ishlar amaliyotda ortig'i bilan amalga

oshirildi. Madaniyat vazirligi tizmida yangi OTM faoliyatini boshladi. Raqs - insonlar ruhiyatini davolovchi, qalb torlarini chertuvchi, musiqa hamohangligida mukammal obraz yaratuvchi bebaho san'atdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. L.Avdeyeva "O'zbek milliy raqsi tarixidan" birinchi kitob qadimiy zamonlardan T.; Mukarrama Turg'unboyeva nomidagi "Ozbekraqs" milliy raqs birlashmasi. 2000 y
2. Muxamedova.O' "O'zbek raqsini sahnalashtirish amaliyoti". T.; "Navro'z" 2020 y
3. O'.Shokirov, F.Ashrafiy, I.Shokirova "O'zbekiston madaniyati namoyondalari". T.; "Xalq merosi" 2001 y
4. Sagatov.Q. Muxamedova.M "O'zbekiston madaniyati va san'ati fidoyilari". T.; "Navro'z" 2019 y.
5. Muxamedova.M "Jahon va o'zbek xoreografiya san'ati tarixi". T.; "Fan ziyosi" 2021 y
6. O'zME. Birinchi jild. Toshkent, 2000-yil